

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako : : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1-50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3-50 K, za Ameriko 4-50 K. List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajeec nasl. :

Za svetovni mir in za jugoslovansko združenje

so se vse slovenske stranke na Kranjskem zjedini in podale skupno sledečo izjavo:

1. Podpisani zastopniki Slovencev izjavljamo, da se solidarno pridružujemo državnopravni deklaraciji Jugoslovanskega kluba z dne 30. maja t. l. Po našem živem prepričanju je bodočnost habsburške monarhije mogoča le na načelu resnične svobode narodov, a bodočnost našega naroda le na načelu združenja Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki prebivajo v naši monarhiji. Oboje, svoboda in edinstvo, pa more našemu narodu zagotoviti in ohraniti le samostojna na načelu-samoodločbe narodov zgrajena jugoslovanska država pod žezlom habsburške dinastije. Zato zahtevamo, da se čimprej izvede to jugoslovansko edinstvo in se v tem oziru zaupljivo zanašamo na očetovsko naklonjenost nositelja habsburške krone, ki je v kratki dobi svojega vladanja tolikrat posvedočil svojo pravičnost nasproti svojim narodom.

2. Pravtako se skupno pridružujemo mirovni želji papeža Benedikta XV. Če države sprejmejo za podlago mirovnih dogovorov misli, načrtane v njegovi noti, tedaj smo prepričani, da se bo skoraj med narode vrnil mir res trajen in blagonosen v srečo narodov in držav. Vojska pa je tudi jasno pokazala, da mora namesto sile stopiti pravica. Ideje o razsodiščih, o pravičnosti nasproti težnjam narodov, so zmožne započeti novo dobo človeštva, ko narodi ne bodo več tekmovali v politiki sovraštva in tehniki oboroževanja, marveč v mirnem delu za pravi kulturni napredek. Obenem hvaležno pozdravljamo resno prizadevanje našega vladarja, ki vse meri na to, da bi se čimprej končalo to strašno klanje in bi zopet zasijala narodom zlata zarja miru in nove lepše bodočnosti.

V Ljubljani, dne 15. septembra 1917.

Dr. A. Bonaventura Jeglič, knežsko-škof ljubljanski; prelat Andrej Kalan, stolni kanonik; dr. Josip Gruden, stolni kanonik. — Za slov. ljudsko stranko: Dr. Ivan Šusteršič, t. č. načelnik stranke. — Za Narodno napredno stranko: Doktor Ivan Tavčar, dr. Karol Triller. — Za Slov. katoliško delavsko demokracijo: Mihael Moškerc, Franc Vidic, A. Žnidaršič.

Ta izjava je za nas Slovence in za vse Jugoslovane važen zgodovinski moment. Slovenske politične stranke so si podale roko v dosego naših idealov ne samo v parlamentu, ampak tudi doma. Na čelu naše narodne zahteve korakajo zastopniki cerkve, naš vladika dr. Jeglič, slovstvenik, predsednik Kat. Društva, največje slovenske kulturne naprave, prelat Andrej Kalan in slovenski zgodovinar, kanonik dr. Josip Gruden.

To izjavo iskreno pozdravlja vsa kranjska duhovščina ter se obenem klanja svojemu vladiki kot vzor možu, ki ljubi svoj narod. Ta razglas je vzbudil v srcih vsega našega, domovino ljubečega naroda v vseh strankah najgloblje odmev.

In tej manifestaciji so se pridružili vsi naši obmejni Slovenci, Štajerci, Korošci ter Goričani in tudi tržaški Slovenci.

Dolenjci, kaj nas uče ogrski Slovenci?

II.

V 19. stoletju je najimenitniši pisatelj Josip Borovnjak, nazadnje župnik na Cankovi onstran Radgone, kjer je l. 1893 postal „vicearhidijakon in dekan“, gotovo v priznanje njegovih zaslug za pospeševanje verskega življenja med ogrskimi Slovenci. Na svetlo je dal: „Knjiga molitvena“, „Duhovna hrana“, „Szveti Evangelioni za nedela i szvetke celoga leta“, in še več drugih, večinoma v sredi preteklega stoletja. V njegovih knjižicah se mešata ogrsko-slovenski in Gajev pravopis, katerega se je potem držal do konca svojega življenja, kar svedoči tudi izborni govor o sv. Cirilu in Metodu, ki ga je objavil Žlogarjev „Zbornik“ l. 1886 s podpisom: Iz stare Panonie-Kocelove dežele prekmurski Slovenec na Vogrskem. Jožef Borovnjak, župnik. — Bil je odličen rodoljub. Še-le Janez Szbiłl, župnik v Dolincih, je že l. 1858 rabil sedanji slovenski pravopis (vključno s svojim popačenemu imenu). S tem pa so se približali ogrski Slovenci drugim svojim bratom v tostranski polovici. S tem je položen temelj k njihovemu daljnjemu razvoju in h končni spojitvi njihovega lepega narečja z našo pismeno slovenščino. Poprej je zelo uplival mažarski pravopis, kakor razvidno iz zgornjih naslovov.

Leta 1904 je slavil katoliški svet petdesetletnica, kar je bila razglašena verska resnica Brezmadežnega Spočetja B. M. D. Ogrski Slovenci so ta dan poslavili s tem, da so pričeli izdajati svoj prvi slovenski list, ki ima naslov:

Marijin List — s sličico in podpisom: Zmožna Gospa Vogrska. Pobožen, mesečen list. Vrejtje ga ... Klekl Jožef, plebanoš na pokoji v Črensovcih, Cserföld, (Zalamegye) ... Pod naslovom se čita: Naročniki so deležni sadov več kak štiri-jezero sv. meš na leto.

List je pisan poljudno in praktično, kar ima gotovo privlačno silo za priprosti narod. Za zgled ponatisnemo iz štev. 7 leta 1917, stran 92: „Dva znamenitva vojskovoja.“ Radecki, slavni slovenski vojskovoja pa veliki častivec rožnovenske Matere bože, je ednok pravo(il) svojim vojakom ete lepe pa znamenite reči: „Što šče kuražno iti v smrtno nevarnost vsako minoto, on mora biti pravi vojaški človek; naj bi pa znao zmirom premagati človeči strah, zato njemi je potrebna krščanska vera pa velika duševna moč.“

Kserkses, ki je bio pogan, je z neke višine gledao vnožine vojakov pa se je bridko razjokao. Gda so ga njegovi voji pitali, zakaj se joče, je odgovoro: „Za sto let z menov vred niti sleda ne bo več toj velikoj vojski. Te bomo že vsi mrtvi.“ ...

Še veselejši pojav pa je, da se je pod Kleklovim uredništvom l. 1914 rodil prvi tednik „Novine“, ki zdaj izhaja vključno vojskinemu času, ko se je vse tako podražilo. Da sta se oba lista zelo priljubila, dokazuje v vsaki številki več črtic, bodril in darov. Ponatisnimo iz „Novin“ št. 34 l. 1917 en zgled z naslovom:

To je ljubezen do materne reči. „Tak truden i lačen sem nikdar nej, ka si ne bi „Novin“ v roke vzeo. Bio

je čas, ka sem pet dni ne kaple spio i 3—4 dni ne vido menaže. V tom časi sem prišeo kak riba moker nekam pod streho, da bi malo zaspao. Naednok samo zaslišim glas mojega romanskoga sluga (moji podložniki so Romani): „Don ladi-nand eiče jeste pošta, ši „Novini“. Ahumo venit de casa.“ Vékšega veselja bi mi nihče ne bio napravio, kak priše „Novine“. Včasi sem gori skočo i je čtetu začno. Prečiteo sem je i vsikdar lepše so se mi vidile mile slovenske reči, šterih ne čujem med samimi Romani. Ešče na drugi den sem je ednok prečiteo pa še drugi den sem je pri sebi, ž njimi šo na sovražnika. Odbili smo 10. talijansko ofenzivo, pregnali zdaj Ruse iz Galicije pa Bukovine, pri vseh teh strahovitih bojah me občuvao dober Bog, zato ka me je srce naše dobro čtenje vsikdar k njemi zdigavalo pa zato, ka po tom dobrom čtenji i milom opominanju naših dihovnikov so verni domači Slovenci mnogo molili i se obhajali za nas vojake. Oj dragi domači, ponizno vas prosim, le včinite to i nadale. Jaz pa iz zahvalnosti, ka naše slovensko čtenje toliko dobrega sada rodi, pošlem 10 kor. podpore na njega.“ Vörös Viktor, poročnik (lajdnant) 64. pp. z Beltinec.

Vojaki se oglašajo v vsaki številki, vidi se jim, kako jim je pri srcu mila slovenska pokrajina. Prav v isti številki je „Glas iz bojišča v domovino“, ki svari doma ostale pred nekaterimi razvadami, veseljami, nezvestobi itd., kar pa žal velja tudi za drugod.

Odredba za preskrbo s krom- pirjem.

Z ukazom z dne 26. julija 1917. leta, drž. zak. št. 311, je bila zasežena krompirjeva letina. Popolnoma upoštevajoč neobhodne potrebe kmetovalcev, naj ta odredba zagotovi preskrbo tistih slojev prebivalstva, ki sami nič ne pridelajo. Čim je ta namen dosežen, to se pravi, čim so potrebne množine konsumu odkazane ali z vso zanesljivostjo za konsum pripravljene, odpade vzrok zasege in se lahko preostale množine krompirja prepusté prostemu razpolaganju kmetovalca, če je izpolnil od-dajno dolžnost. Čim preje se to zgodi, tem preje se lahko odpravi zapora in vrne kmetovalcu prostost razpolaganja. V interesu kmetovalca je tedaj, da hitro izpolni svojo dolžnost gledé oddaje oziroma zagotovitve krompirja. Krompirja se bode zahtevalo le toliko, kolikor se ga bo neobhodno potrebovalo. Kmetovalci bodo zahteve lahko izpolnili, ne da bi bilo njih preživljanje ali kmetovanje ogroženo.

Da se zagotovi preskrba s krompirjem, se bodo na podstavi ukaza o prometu s krompirjem po deželah razpisali dobavni kontingenti.

Deželni kontingenti se bodo tekom prihodnjih dni izračunali in potem porazdelili na politične okraje po razmerju njih zmožnosti. Čim bo deželni kontingent skupaj spravljen, bo dan promet s krompirjem v dotični kronovini na prosto, pridržale pa se bodo veljavne najvišje cene.

Za vsakih 100 kg krompirja, ki se bodo do 30. novembra 1917. leta naložili, se bo dala kmetovalcu premija za hitro

oddajo, v znesku 5 kron, s čimur se bo cena krompirja od 15 do 17 zvišala na 20 do 22 kron. V primerih, kadar bo kmetovalec na račun zavoda za promet z žitom ob času vojne, preko 1. decembra 1917 shranjeval krompir na kraju, določenem od zavoda, ali pri sebi, dalo se mu bo še plačilo dve kroni za vsak meterski stot.

Z vsemi sredstvi je treba nato delovati, da bode vsaj dve tretjini kontingenta naloženi in odpeljani, predno nastopi mraz, ker sicer ne bi bila zagotovljena preskrba neproducentov v zimskem času. Gledé preostale tretjine bo moral zavod za promet z žitom ob času vojne, s podporo političnih okrajnih oblastev in spodaj omenjenih komisij, skleniti posebne dogovore s pridelovalci krompirja in zanesljivo preskrbeti, da se bo krompir pravilno shranil in pozneje oddal.

Lastniki hišnih vrtičkov in drugih podobnih malih vrtnarskih obratov se bodo smatrali kot nepreskrbljenci; pridelek se jim bo prepustil kot nameček na porabno množino.

Vprašanje preskrbe je vprašanje države; da se to vprašanje povoljno reši, morajo sodelovati vsi poklicani krogi. Da se zagotovi preskrba s krompirjem, morajo pred vsem kmetovalci nakupovanje krompirja uspešno podpirati. Radi tega je potrebno, da se pritegnejo temu delu zastopniki kmetijstva. Vsled tega bodo pri porazdelitvi deželnih in okrajnih kontingentov sodelovali tudi kmetijski zastopniki. V ta namen se bo ustanovila na sedežu deželne vlade posebna deželna komisija in v vsakem političnem okraju posebna okrajna komisija. Te komisije bodo poslovale kot posvetovalni organi političnih oblastev v vseh zadevah, ki so zvezane s porazdeljevanjem in spravljanjem kontingentov krompirja. V zadevi nakupovanja krompirja in organizacije nakupovalne službe so bila izdana političnim okrajnim oblastvom podrobna navodila.

Od storjenih ukrepov smemo pričakovati, da bo pereče vprašanje preskrbe prebivalstva s krompirjem — s sodelovanjem poklicanih krogov in s krepko podporo kmetijstva — zadovoljivo rešeno.

Gospodarstvo.

Oddaja krme. Deželni odbor je presvitlega cesarja prosil brzojavno za od-pomoč pri oddaji krme za vojaštvo, ker drugače se število živine precej zmanjša. Cesar so prošnjo uslišali in so poslali iz Dunaja visokega častnika z nalogom, naj vse tako uredi, da se na Kranjskem čim manj zahteva in da se pokrajine v ožadju bolj pritegnejo. Dotični visoki častnik mi je izrazil željo, naj Vas pomirim, ker se bo vse mogoče storilo in se Vam breme po možnosti zmanjša. Prosim, da se pomirite in to, kar še mora biti, zavedajoč se, da brez dobro oskrbljene armade poginemo, velikodušno odstopite. Gospodje duhovniki v tem zmislu ljudi poučite.

V Ljubljani, 20. septembra 1917.

† Anton Bonaventura, škof.

Naznanilo. Dne 29. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne se bo pri poveljstvu trenske skupine v Ljubljani v parku pod Tivolijem licitacijskim potom prodalo okrog 200 žrebet. Nakup je dovoljen samo osebam, ki se izkažejo s potrdilom od okrajnega glavarstva, da so poljedelci oziroma konjerejci. Prekupčevalci s konji in mešetarji so izključeni.

Pozor! C. kr. okrajno glavarstvo v Rudolfovem naznanja: Vsled ukaza nadzornika c. kr. urada za ljudsko prehrano v Ljubljani se prebivalci opozorijo, da ne sme na Kranjskem nobena vojaška oseba nakupovati krompir, ker se c. kr. armada s krompirjem preskrbuje iz zaloga iz Ruske Poljske.

Rekvizicija kovin. Interesenti se opozarjajo, da morajo imeti podjetniki, odnosno njihovi namestniki, ki so od vojaške oblasti poverjeni, snemati bakrene strehe, strelovođe itd., uradne legitimacije. Delavce, ki bi utegnili jemati strelovođe i. dr. in ki se ne morejo izkazati s poverilom vojaške oblasti, bi bilo naznaniti orožništvu, odnosno policiji. Pripominja se, da škoda, ki bi utegnili na ta način nastati, ni le za vojni erar, marveč tudi za lastnika bakra, ker bi isti ne dobil zanj plačila.

Ukaz c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem o uravnavi prometa s sočivjem. Podjetniki kmetijskih obratov smejo od zaseženega sočivja lastnega pridelka porabiti za setev največ deset odstotkov tiste množine, ki jo je smatrati za normalni pridelek dotičnega kmetijskega obrata. Za preživljanje oseb, navedenih v § 3., točka 1., lit. a, ministrskega ukaza z dne 26. maja 1917. leta, drž. zak. št. 235, smejo porabiti do prihodnjega pridelka največ deset kilogramov za vsako osebo.

Sedmo vojno posojilo pride v podpis meseca novembra. Pogoji bodo baje, kakor pri dosedanjih posojilih, katerih papirji so na rentnem trgu že dosegli više kurze.

Dobro gospodarstvo. Na kolodvoru vzhodne železnice na Dunaju je segnalo 28 vagonov sadja. Blago je bilo poslano na 12. oddelek vojnega ministrstva. Sadje je v takem stanu, da se še za prašiče ne da porabiti. — Pred kratkem je prišlo z Dunaja v Solnograd 1000 kg govejih salam, ki so morale biti uničene, ker jih niso mogli porabiti niti za živali. — Pred nekaj časom pa so zakopali celo pošiljatev ogrskih kostrunov. — 2000 kart za moko je bilo ukradenih iz pisarne zagreške mestne aprovizacije.

Dopisi.

Iz Črnomlja. (Izlet k sv. Frančišku.) Na povabilo g. župnika iz Kočevske Planine v Dol. N., da bi Belokranjci zopet poživili staro, slovečo božjo pot k svetemu Frančišku na Mirnigori, se je tudi iz naše župnije odzvalo precejšnje število romarjev in izletnikov. Vsaki Belokranjec z veseljem poroma na Žeželj, k Trem Faram, Vojno-

vas pri Črnomlju, Smuk in Vinivrh, pa tudi nad vinograde, v gorske višave — k sv. Križu in sv. Frančišku; saj je pa tudi krasen izlet na ta najvišji vrh v Belikrajini (1048 m), ki se kakor velikan dviga nad vinogradi, poljem, lozami in košenicami in kakor sosednji Klek na Hrvaškem ponosno zre pod sabo pestro nošo Belokranjcev, posluša njih različne govorice in jezikovna svojstva, meri v daljavi Hrvatsko, Bosno in Balkan ter vabi k sebi hrvatsko „bračo“: prid' gor planin, nižave sin, da se na pobočju Mirnegore, obraščene s košatimi bukvami, na prostranih planinskih košenicah, na dvanaajstih stopnicah, ki vodijo k pragu cerkve, objameta Slovenec i Hrvat, za uvijek brat i brat. Tudi sosednje Kočevanje, na kojih ozemlju leži in njih prostrane gozdove povečuje in oplešuje, vabi s svojim ubranim zvonenjem sv. Frančišek Ksaver, naj se pri njemu, kot velikemu apostolu narodov zbirajo vsi narodi ter brez razlike narodnosti pokažejo v bratski ljubezni svojo katoliško vzajemnost. Zares, lepo število Kočevanjev in Slovencev se je na angelsko nedeljo zbralo v župni cerkvi na Planini. Semiška in metliška stran je prihitela po železnici do semiškega kolodvora, odkoder se pride v eni uri po cesti navkreber na Planino; črnomaljska in viniška stran pa ubere pot čez Tuševdol, Male in Velike Rodine, čez planinske njive in košenice. Prostrani bukovi gozdovi se tod prostirajo od Rodin do svetega Križa, Gradeca in Nemškeloke, poznani po svoji divjačini: srnrah in polhih.

Po sv. maši, katero je daroval domači gosp. župnik Kragl, smo v procesiji korakali romarji, litanije pojoč po strmih hribu eno uro navzgor, proseč Boga za mir in edinstvo med narodi. V cerkvi sv. Frančiška Ksaverja je bila prva sv. maša peta z nemško pridigo za Kočevanje, druga sv. maša je bila tiha s slovensko propovedjo za Slovence; v obeh propovedih se je povdarjalo, da more samo katoliška cerkev in njen najvišji poglavar, ki stoji nad vsemi narodi in strankami, dovesti Evropo do trajnega miru in sprave med narodi — moderno krščansko Evropo, ki je v javnosti zatajila Boga z nacijonalizmom (oboževanje človeškega uma brez ozira na najvišje bitje) in nemoralnostjo (nenravnostjo), s katero je prekrasila vse javno življenje in socialne naprave. Romarji smo se pošteno oddahnili od truda: polne poti pod košatimi bukvami okrog cerkve in se radovali nad krasnim razgledom na vse štiri strani sveta, pogrešali

pa običajnih okrepčil pri takih sestankih, kar se da seveda pri sedanjih draginjah ob nenavadnih razmerah prav lahko opravičiti. Milo se stori človeku ob spominu na nekdanje minole čase, ko so se tu na tej gori miru sbajali božjepotniki - Kočevarji, Belokranjci, Dolenjci in Hrvati, proseč sv. Frančiška, da bi jih obvaroval toče, viharja, nevihte, hudournja, saj so njemu na čast sezidali to cerkev v času, ko so posebno častili tega svetnika kot zaščitnika pred nevihtami, ki so baje nastajale vsled obilnih plinov, ki so prihajali iz podzemskih globin in velike prepadnice, nad katero je sezidan glavni oltar. Podzemski plini, prišedši iz toplih globin, so se na mrzlem gorskem ozračju v višini 1000 m naglo ohladili in v obliki temnih oblakov, nevihte, silnega dežja in toče ogrožali vso okolico. Umljivi so tedaj shodi in romanja na to goro — miru, kjer so se poleg nevihte in umirili viharji in obilni sestanki ljudstva v svrhu trgovine in izmenjavanja blaga.

Božja pot je nastala okrog l. 1730. Prvotno je tu na gori poleg cerkve bival duhovnik, ki se je pozneje preselil k župni cerkvi na Planino. Ostanki razvalin kažejo še sledove stanovanja za duhovnika in štiri ali pet drugih poslopij. Vse je že razjedel zob časa, le prostrano cerkev sv. Frančiška s stranskima oltarjema: na desni angelov varuhov, na levi pa žalostne Materje B., ki je sicer po notranji opravi dokaj siromašna, kljubuje vsem prirodnim silam in kraljuje nad Belokrajino z mogočnim stolpom in prekrasno ubranim zvonenjem, ki bo žal kmalu za vselej utihnilo. Pod stolpom se v pritličju nahaja prostrana kriptija. V oboku pod glavnim oltarjem leži na omrežju iz lesa izrezana podoba svetega Frančiška, o kateri zna ljudska domišljija marsikaj čudovitega povedati. Soha glavnega oltarja predstavlja apostola Indije, kako izvršuje sv. krst nad pogan-skim otrokom; tudi o tej podobi je napravila ljudska domišljija razne opazke in čudovite zgodbe. V duplini stranske stene stoji druga soha sv. Frančiška v naravni velikosti kot jezuita-misijonarja v črni halji s klobukom v roki. Naj omenim še lesen kor v ozadju in s pločvino prenovljeno streho na zvoniku, med tem ko je vsa ostala streha cerkve še po starodavnem običaju pokrita z deščicami in nujno potrebuje skorajšnjega popravka.

Belokranjci in sosedni Kočevarji, ne pozabite čudovite Mirnegore, zanimivega romanja, rajskega razgleda, mogočnega zaščitnika sv. Frančiška in priskočite do-

brohotno na pomoč z denarnimi prispevki ob priliki prekritja cerkve in sicer z milimi darovi, da se ohrani, kar so naši dedje skrbno negovali in nam zapustili v varstvo in oskrbo, da se zopet oživi in napreduje ta lepa in kedaj sloveča božjepotna cerkev sv. Frančiška na Mirnigori. L. Kolbezen.

Iz Preloke pri Vinici. Pred poldrugim mescem se je izgubil sedemindesetletni Jure Balkovec iz Zilj hiš. štev. 25. Radi vojske se mu je zmešalo. Po noči je izginil iz hiše. Žena je vse kraje na okoli preiskala, a nobenega sledu dozda še ni o njem. — Na Vel. Šmaren je tukajšnja dekl. Mar. družba naredila izlet v Novi grad na Hrvaškem in se udeležila tudi blagoslovljenja nove družbene zastave ondotne Mar. družbe, katero je blagoslovil presv. g. škof iz Zagreba, ki je delil takrat zakrament sv. birme. Naše pevke so zapele par pesmic, kar je vsem silno ugajalo, ker premnogi še nikdar niso slišali slovenske pesmi. — V velikem številu se je letos pri nas pojavila očesna bolezen pri govedih. Oko se začne solziti, postane polagoma belo, žival popolnoma ali na pol oslepi. Čez nekaj tednov se zdravje zopet povrne, a ne vsem vedno. Pri delu ljudem to silno nerodno hodi. Sami si pa ne vedo večkrat pomagati, do živinozdravnika v Črnomelj je pa zopet daleč in še doma ga ni dosti-krat dobiti, ker gre po svojih opravkih. Ali ne bi bilo umestno, če bi izdala družba sv. Mohorja za kmeta kako v tej zadevi potrebno knjigo, n. pr. „Živinske bolezni in njena zdravlila“? Tako pa je izdala dosti knjig, ki so za kmeta brez vrednosti. Zato se ni čuditi, če take knjige pri kmetu kje v kakšnem kotu čakajo zaprašene svojega konca. Tako bi bilo premnogim kmetovalcem pomagano, če ne vedno za trajno, pa vsaj za silo pri različnih boleznih v hlevu.

Vojni pregled.

Italijansko bojišče. — Akoravno Italijani še vedno izvajajo sunke na Banjsko visoko planoto in goro sv. Gabrijela ter jih živahno obstreljujejo, je pač enajsta soška bitka zaključena, kajti izgubili so toliko, da bi na celi široki fronti zamogli nadalje še napadati. Da je bil uspeh bitke na naši strani, kaže dejstvo, da Italijani niso prebili ne na Banjski visoki planoti in tudi ne na Krasu proti Trstu. Lahi uspeha na severnem krilu niso mogli izrabiti, na Krasu so jim pa naši s protisunki vzeli še to, kar so pridobili. Sovražni listi zdaj pišejo, da je naša bojna črta trdnjša kot je bila dosedaj in poročajo tudi o naših ojačbah ter pridno pošiljajo nove čete k Soči. Okolnost, ker doma zelo vre, sili Italijane tudi na dvanaajsto soško bitko.

Franjo Neubauer:

Pesmi o ajdi.

I.

Dež! — Ali čujete šum?
Čutite, bratje, pogum?
Kaplje padajo, srca pa vstajajo,
s travniki, z njivami nam se pomlajajo.
Okna odprite,
vèn se ozrite!
Kaplje deževne od tal odskakujejo,
z nami nebeške se sreče radujejo!
Bratje, te kraje pogledjte,
kje so enaki, povejte!
Dež je namočil, a spet
solnce s kristalne višine
greje goré in doline.
Pojdimo k njivam, uživajmo med!
Ajdiča polna je slaja,
slajša od rožic je maja.
Kaplje kot očki detinski ji sijejo,
kakor briljanti se v solncu svetlikajo,
mlade čebelice vabijo, mikajo,
k cvetju brenčijo, sladkosti mu pijejo.

II.

Ajdica, ali se kítiti znaš!
V biserih, v dèmantih vsa lesketaš.
Kriło oprano, obrazček umit,
vanj se zagledal je solnčeca svit.
V nežnem li tem oblačilu
k prvemu greš obhajilu,
ali odhajaš mi v svate,
mlade, odlične, bogate?
„Mamice-zemlje sem dober otrok,
molim v prirodi prostrani,
ljubi me sinji nebesni obok,
z róso, s toplino me hrani.
V svate neveste se vabijo same,
rade prihajajo k meni z družicami,
jaz pa jih hranim, napajam s slaščicami,
vsaka od mojih bogastev si vzame.
Ko pa se družbica mila poslavlja,
z glasnim, brenčočim me petjem pozdravlja:
„V hišice svoje ponesemo med,
v solnčnem pa jutru se vrnemo spet!“

III.

Ajdica se je ponoči jokala,
jutranje solnčece pa se smeji:
„Ajdiča, deklica mala in zala,
kaj so ti rosne nedolžne oči?“
„Gledala v sanjah sem sestro-pšenico,
rasla zelena je, gnala je v klas,
veter jo v mehki je zibelki zibal,
kosov in slavčkov uspaval jo glas.

Pa jo zagledal oblak je z višave,
vzbudil še v prsih mu temni je črt,
s točo pobil je sirotico k zemlji,
jokal ob njivi je kmetič potr.“

IV.

Večerni veter poje
skrivnostne melodije,
srcé nemirno bije,
drhti za cvetje tvoje.

Ko snivala boš brez skrbi,
zabrije mórda hlad noči,
na grob, pokrit od belih slan,
zastonj sijal bo solnčni dan.

Topleje veter diha,
nad ajdo zvezde bdé,
pokojna noč je tiha,
nemirno pa srcé.

Dobrotni Bog, nad ajdo čuj,
nedolžni cvet in plod varuj!
Medena naj napolni panje,
vesel naj kmetič jo požanje!

Kakor se dne 22. t. m. uradno poroča, so se 21. t. m. ob Soči. bili le boji pehote. Slabše pehotne oddelke in sovražne poizvedovalce v južnem delu Banjske visoke planote in v odseku gore sv. Gabrijela smo odbili. S topovi je sovražnik le mestoma živahneje streljal. Tudi na tirolskem pozorišču so v nekaterih odsekih živahneje streljali s topovi. Pokopali smo 360 Italijanov, ki so padli v zadnjih za nas jako ugodnih bojih pri Carzano. 23. t. m. javlja vojni tiskovni stan: Zbirališča črte in južni del Banjske visoke planote je sovražnik trajno obstreljeval s topovi, zlasti popoldne je bil ogenj zelo besen. Na goro sv. Gabrijela je s pal sovražnik celo noč topovske kroglice. Boji z ročnimi granatami so se razvili na na južnem krilu. S topovi so le malo streljali med Vipavsko dolino in morjem. Izvajali so se mestoma kratki presenetljivi napadi s streljanjem. Nastopali so živahno sovražni letalci. — „Corr. della sera“ opisuje strategični položaj ter pravi, da zadnje uspehe trajno ogroža velik napad, ki ga pričakujejo, ker naše čete živahno poizvedujejo. — Ker so se angleški vojaški krogi pripricali, da v doglednem času ne prebijejo nemške črte v Franciji, da pa lahko postane predor na soški bojni črti odločilne važnosti za nadaljevanje vojske, nameravajo poslati italijanski armadi veliko topov in streliva, da prične Cadorna lahko 12. soško bitko.

Rusko bojišče. — Ob zavzetju Rige po Nemcih se je splošno sodilo, da bodo operacije tam počivale. Temu pa ni tako, kajti novi nemški sunek pri Jakobovem in operacije ob Dvini je nemško črto zelo zavaroval. O tem podjetju se 22. t. m. uradno poroča: Divizijam, katerim poveljuje generalni poročnik grof pl. Schmettov (Egon), se je na zahodnem bregu Dvine posrečilo, da so z dobro pripravljenim in krepko izvedenim napadom prebile ruske postojanke severozahodno od Jakobova. Pota pehoti, katero so vkljub neugodnemu vremenu zelo dobro podpirali letalci pod vodstvom ritmojstra, princa Friderika Žige Pruskega, so pripravili izvrstno učinkujoči ogenj topov in min. Sovražnika so vrgli z nevdružnim sunkom proti reki. Ob pritisku nemških čet popustili so Rusi 40 km široko in približno 10 km globoko mostišče na zahodnem bregu Dvine ter bežali, kar so mogli hitro, na zahodni breg. Jakobovo je v nemških rokah. Od nepreglednega plena se dosedaj javlja nad 4000 ujetnikov in nad 50 topov. — Mej tem, ko doživlja ruska armada poraz za porazom, se pa doma v Rusiji bojujejo razne stranke med seboj za nadvlado.

Zahodno bojišče. — Na tem bojišču se bje tretja bitka za flandrijsko obrežje. Približno 150.000 mož prve napadalne skupine ni doseglo nikjer istih točk, ki bi jih morala prvi dan bitke. Na obrambi četrte nemške armade, katere bojno črto so utisnili le na nekaterih točkah, ki pa operativno niso važne, zrušil se je sovražni naval. V Franciji se namreč Hindenburg tako brani, da se ne drži trdne črte, marveč drži le odseke. Če sovražnik nekaj kilometrov pridobi, ni važno. Sovražnikov namen je, osvojiti flandrsko obal in uničiti opirališče podmorskih čolnov, ki so pač največja preglavica Angležem. Prvi angleški sunek ustavil se je že 20. t. m. Vtis, da so bili Angleži težko poraženi, krepil izid bojov 21. septembra: drugi dan, ko so napadli na Flandrskem. Angleže je podpiralo sicer lepo vreme, a enotno niso več močno napadali. Na celem pozorišču se je pričel ob 6. uri zvečer bobneči ogenj, ki je trajal eno uro. Nato so Angleži med Langemarkom in goro Freezen napadli. Ob mraku bili so povsod vrženi. Zato so zaostali dosednji uspehi tretje flandrske bitke za uspehi in druge prve bitke. Niti najmanjšega kraja niso Angleži vzeli. Angleško poročilo si pri tem pomaga s tem, da navaja vzete jarke in opirališča z imeni, kakor so običajni na zemljevidih generalnega štaba. 23. t. m. poroča Kor. urad iz Berolina: Minul je tretji dan flandrske bitke, ne da bi bili Angleži izvajali velike napade. Angleži se hvalijo, da so sedaj kos nemški obrambi z novim napadalnim načinom, a zelo malo-potezni, pozitivni angleški uspehi kažejo nasprotno. Živahno je bilo letalstvo. Pri Boberinghe so nemške letalne skupine razstrelile en municijski vlak in več lop. Živahno so streljali s topovi in so nastopale patrolje v Artois in pri St. Quentin. Od časa do časa so živahneje streljali ob Aisne na obeh straneh Reimsa in v Champagni. Posrečilo se je nemškim patroljam, da so izvedle veliko sunkov. Močnejše so zopet streljali pri Verdunu. Francozom je zadala težke izgube obramba nemških baterij in zračnih skupin.

Na morju. — Kakor se 22. t. m. iz Berolina uradno poroča, je bilo vsled raznih ukrepov osrednjih velesil meseca avgusta potopljenih 808.000 ton. Odkar traja neomejena podmorska vojska, smo potopili sovražniku na prostoru trgovskih ladij 6.303.000 ton.

Naročajte „Dolenjske Novice“!

Dvojna 40letnica.

Prihodnjo sredo, dne 3. oktobra 1917 bode obhajal naš tiskar in stavec ter upravitelj „Dol. Novic“ gospod Maks Petrič dvojno častitljivo slavnost: 40letnico tiskarstva in 40letnico, kar slušbuje pri eni tvrdki. Mož dela, pridnosti, marljivosti, natančnosti in vestnosti gotovo zasluži, da ga počastimo k njegovemu nenavadnemu jubileju in mu od srca čestitamo. Naj naslednje vrstice ovekovečijo zgodovino njegovega življenja kot zvestega delojemalca, kot ljubeznivega soproga in skrbnega očeta, kakor tudi dobrega tovariša in družabnika.

Gospod Maks Petrič je bil rojen v Vipavi leta 1860. Njegov blagopokojni oče se je preselil s svojo družino l. 1868. iz Krškega v Novo mesto kot davčni uradnik. Leta 1877., dne 3. oktobra, je vstopil bistroumen in živahen Maksel v slavno-znano tiskarno g. J. Krajec-a, kjer se je s hvalevredno vsprejemljivostjo izučil tiskarstva ter bil 3. oktobra leta 1880. oproščen. — Tiskarna se je takrat nahajala v hiši g. Wittine iz Čermošnjic, sedaj J. Kešičkova hiša v križiški ulici. Od tam se je preselila leta 1880. v pl. Fichtenau-ovo poslopje, takratno pošto, in kmalu na to v sedanjo hišo, katero je g. Krajec kupil od ljubljanskega magistratnega svetnika Ljudovika Perona ter jo je primerno preuredil za svoje podjetje. Leta 1901 pa je g. Krajec prodal hišo, tiskarno in vso zalogo Katol. tisk. društvu v Ljubljani, ki vodi vse podjetje pod tvrdko „J. Krajec nasledniki v Novem mestu“. S tiskarno se je vedno selil tudi g. Petrič.

Da zadosti predpisom in starodavnemu tiskarskemu običaju, je služboval g. Petrič v svrhu izpopolnitve svoje tehnične izobrazbe osem mesecev v Ljubljani in Celju. Oktobra meseca leta 1882. pa je oblekel vojaško suknjo pri 17. pešpolku baron Kuhn, ter služil častno, zvesto in hrabro cesarju tri leta in to večidel po trdnjavah okoli Trebinja v Hercegovini, kjer se je povsodel do četovodje. Ni imel ravno lepih dni pri vojakihi, toda v posnemo današnjim vojakom bodi povedano, da g. Petriču njegovi stariši niso pošiljali denarja in vendar si je prihranil tam še clo nekaj denarja.

Po vrnitvi na dopust meseca decembra leta 1885, je g. Petrič takoj sprejel stalno kondicijo pri g. Krajec-u, kjer deluje tedaj že 40 dolgih let v svojem poklicu in pri eni tvrdki.

G. Maks Petrič je neumorno delaven mož s čudovito vstrajnostjo, vestnostjo in zvestobo ter je vkljub svojemu napornemu delu in vsakovrstnim skrbem še vedno čil in čvrst, zdrav in neizčrpilive žilavosti ter ob enem veselega in poštenega značaja. Sam pripozna, da se ima zraven Boga zahvaliti za svoje stanovito zdravje le dejstvu, ker je vedno ljubil svež zrak in užival lepoto in dobroto proste narave ter hodil po hribovih in gorah. Bajkepolni Gorjanci so takorekoč njegov dom ob prostih dneh. V vseh 40. letih je bil bolan le posamezne dneve in to vsega skupaj morda tri tedne. Zadrževala zraka in zakajenih gostiln se je on pridno izogibal in veselje ni obiskoval. Vedno se mu je smililo zdravje in denar. Dobro je uvideval, da je njegovo življenje še dolgo potrebno za blagor družine. Zato je modro in pridno varčeval, da je zamogel tembolj privoščiti svojim otrokom dobro izobrazbo ter jih vzgojiti pridne in poštene državljane. To pa je zahtevalo od skrbnega očeta pri njegovih pičlih dohodkih lastnega zatajevanja in zmernega življenja.

Zakonski stan je na pol sladak, na pol grenak, govori neumrljivi pesnik Gregorčič. To je pokušal tudi g. Petrič. Njemu je prizanašala bolezen, prizanesla pa ni njegovi družini. Umrlj so mu prva soproga in dva otroka iz prvega zakona. Znal je pa tudi temne oblake odganjati

s potrpežljivostjo in udanostjo v neizpremenljive razmere in okoliščine. — Njegov starejši sin Maks je odvetniški kandidat in je sedaj pri 2. gorskem strelskem polku. Mlajši sin Emanuel je jurist in sedaj poročnik pri istem gorskem polku, a se nahaja izza 11. soške bitke v ujetništvu v Asinari pri Korsiki v Italiji. Hčerka Mici je pisarniška uradnica, sicer pa pridno pomaga pri gospodinjstvu doma.

Naš g. slavljencec je tudi v javnem in društvenem delovanju sledil svojim dolžnostim. Pri kranjskem tisk. društvu je ves čas blagajnični upravitelj in zaupni mož tukajšnje podružnice. Njegove nesebične zasluge je priznalo tiskarsko društvo v Ljubljani povodom njegove 30letnice ter mu podarilo krasno uro v znak hvaležnosti. — Pri okrajni bolniški blagajni je od vsega začetka z dvema malima presledkoma odbornik, podpredsednik in zadnjih osem let kot njen zaslužni načelnik zaposlen. Tej odgovornosti polni nalogi se je zamogel posvetiti le ob prostem času. — Le kratko omenimo, da je naš jubilar ravnotako izvrsten patrijot. Kot nekdanji vojak z največjim zanimanjem zasleduje vojno gibanje in pri vsaki priliki zmage našega orožja pokaže svojo ukoreninjeno ljubezen do domovine in svoje posebno vneto navdušenje za Avstrijo in njene zaveznike.

Končno pozdravljamo kar najpristnejše našega vrlega in prespoštovanega gospoda slavljenca k njegovemu dvojnemu prazniku z odkrito željo: Naj mu nakloni Vsemogočni k njegovi končani 40letni dobi še srečno dočakati 50 in 60letni jubilej blagoslovljenega delovanja na polju tiskarske umetnosti, v zdravju ter v dušni in telesni zadovoljnosti, njemu in njegovi cenjeni družini v čast in veselje ter v ponos naši tiskarni!

Domače in tuje novice.

Konferenca sodalitatis bo 3. oktobra v St. Petru. Naj blagovolijo čimprej prijaviti župnemu uradu v Šent Petru svoj prihod gospodje, ki se bodo konference udeležili.

Odlikovanje. Cesar je podelil prednici usmiljenih sester iz kongregacije svetega Vincencija Pavlanskega v Novem mestu, č. g. Marjeti Gerzin vojni križec za civilne zasluge tretjega razreda. Od srca čestitamo!

Podaljšanje dopusta onim, ki so imeli dopust do 30. septembra. Domo-branski minister je odredil, da ni potreba iti k vojakom dne 30. septembra tistim, ki so prosili za oprostitev do 10. avgusta in katerim se je oprostitev dovolila, ampak bodo ostali oproščeni do konca novembra. Ta sklep se s tem utemeljuje, ker še niso spravljene poljski pridelki in da se more zemlja pravočasno in dobro obdelati.

Junaške smrti padel je na rumunskem bojišču praporščak in jurist, g. Viktor Rosina, dne 12. avgusta 1917. Pokopan je v Sorbi blizu Foscane. Pokojni je bil nadepolni gospodič izvanredne nadarjenosti in pridnosti, posnemovalni zgled dijakom. Vso gimnazijo v Novem mestu je študiral vedno z odličnim uspehom. V Pragi je obiskoval juridično fakulteto na češki univerzi. Po izkušnji je pa moral k vojakom. Prvo je odrinil nad verolomnega Italijana. Dne 13. avgusta 1916, toraj ravno eno leto pred svojo smrtjo, je bil ranjen v nogo od šrapnelske kroglice. Zdravil se je v Zagrebu in v bolnici Usmiljenih bratov v Kandiji. Februarja letos je pa odšel v Admont in od tam zopet na laško bojišče k deseti ofenzivi in potem še na rumunsko bojišče, kjer je našel prerani grob. Počivaj mirno v tuji zemlji, hraber vojak, daleč proč od svoje ljubljene domače grude! — Kdo naj pomiri neutolažljivo njegovo mamico in plakajočo sestro in brata v tej prebridki bolesti? Tolažba le ena je: Križ nam sveti govori, da vidimo zopet se nad zvezdami.

Umrl je v Novem mestu 20. septembra v starosti 73. let posestnik gosp. Franc Štamcar, nekdanji dimnikarski mojster, znana novomeška oseba. Bog mu daj večni mir in pokoj!

Umrl je v Kočevju dobroznan in občaspoštovan hotelir gosp. Verderber dne 11. septembra v 65. letu starosti. Lep pogreb je bil dokaz njegove splošne priljubljenosti. Naj počiva v miru!

Padel je častne smrti za domovino na laškem bojišču dne 16. avgusta 33letni Ivan Košele, posestnik iz Mihovce pri Št. Jerneju ter bil isti dan pokopan v Mohorini. Počivaj v miru!

V tolažbo. Iz ruskega ujetništva se je oglasil Mate Žaljec iz Zilj štev. 13, župnije Preloka. Dve in pol leti ni bilo nobenega glasu o njem. Zgubili so že doma vse upanje, da ga še kedaj vidijo živega. Dela v rudniku. Pismo je hodilo šest mesecev.

Najdenka. K našemu kratkemu sporočilu v štev. 25. podajemo danes natančnejše podatke: Dne 13. septembra ob tričetrt na sedmo uro jutraj je šla soproga krojača Franc Pavlina iz Grma z mlekom. Njej nasproti pride neki vojak, ki zapazi na razpotju proti Spacapanovi hiši ob potu na desno pri bezgovem grmičku nekaj živega. Stopi bliže in vidi malo detece zavito v cunje. Pokliče mimoidočo Pavlinovo, ki je kmalu pobrala otroka in ga odnesla na županstvo v Kandijo. Tam ga je sprejel občinski sluga Martin Petrič in ga nesel na svoj dom. Pri otroku je bil zavit listek s tem besedilom: „Tukaj je moja hčerka; ime ji je Ana; rojena je na Hribaku; jaz sem uboga begunka; nimam ji dati kaj jesti; za ubiti ni; če jo hočete preživeti“, — dalje ni bilo izpisano. Čudno, da je bil otrok še pri življenju, ker je tisto jutro silno deževalo in je bilo ubogo detece izpostavljeno bogve kako dolgo dežju in viharju. Občinski sluga Petrič je poklical babico, ki je dognala, da je otročiček star okoli enega mesca. Neka begunka blizu Božjega groba je imela tudi pred kratkim malo dete; radevolje in iz usmiljenja je vzela še najdenko v svojo prehrano in oskrbo, kateri plemeniti čin ji naj bode omenjen v čast in hvalo. Otrok je še sedaj dokaj pri zdravju; spuščajo se mu pač mozolčki na hrbtku, kar ima najbrže svoj izvor od prehlajenja v isti nesrečni noči, ko je bilo ubogo bitje tako kruto izročeno mili ali nemili svoji usodi. Matere se še ni izsledilo. Pravil pa je neki človek, da se je peljal predvečer z neko žensko iz Ljubljane, ki je imela na glavi šal in zraven sebe zavito dete. Kdor bi kaj slutil ali vedel, naj blagovoli naznaniti.

80 kron je izgubil neki pomočnik v nedeljo zvečer od kolodvora do Novega mesta. Najditelj je lepo naprošen, naj ga odda pri uredništvu Dol. Novic.

Za legarjem je umrla v ženski bolnici v Novem mestu dne 21. septembra 26letna Ana Kebelej, samska hči posestnika iz Golušnika, župnije Št. Peterske. Naj vživa večni raj!

Darovi za slepe vojake v Gradcu: G. Antonija Eršte, Nemška vas, 4 krone; g. pl. Terbuhovič, graščak, 10 kron. Dne 21. septembra smo odposlali č. sestri Klari Vrhunec v Gradec 63 kron; tedaj se je dosedaj skupno nabralo pri našem uredništvu 163 kron. Bog plačaj in vzbudi novih dobrotnikov!

Bogata trta. Pos. Jožef Knafelc v Šmihelu št. 6 ima 15 let staro trto, ki je imela letos nad 1900 grozdov. Pač redek slučaj.

Francoščino poučuje posamno in v skupinah začetnike in take, ki so v francoščini že napredovali po priznanem načinu, državno preizkušena učiteljica, počenši s 1. oktobrom. Prijave se sprejema v hiši št. 64 na Glavnem trgu v Rudolfovem. 1. oktobra od 3.—7. ure popoldne.

Glavovir ali pianino se želi dobiti proti plačilu v najem. Ponudbe na uredništvo Dol. Novic.

Raznotero.

Novo leto so praznovali Židje v Ljubljani dne 17. septembra z božjo službo v veliki dvorani Mestnega doma. Židje štejejo sedaj že 5678. leto.

Letniki 1867 in 1868 pridejo, kakor je odredilo vojno ministrstvo z odlokom 208.654, brez ozira na svojo sposobnost vsi v zaledje ter se ne smejo več pošiljati k bojni armadi. V zaledju bodo v prvi vrsti zamenjali mlajše moštvo, ki je sposobno za fronto ali za stražno službo.

Nova vojna bolezen. V berlinski „Klin. Wochenschrift“ poročata dr. Haase in H. Zondek o novi vojni bolezni, ki se imenuje „vojna otekline“. Javlja se pri starejših osebah med 40 in 65 letom, ker se njihov organizem težko privadi izpremembam. Vzrok bolezni je torej slaba hrana in zlasti nedostajanje masti. Drugi vzrok je pretirano uživanje vode, ki se vsled pomanjkanja drugih jedil uživa v obliki juhe, kave itd. Na ta način užijejo ljudje do tri litre vode na dan, katere oslabele organizem ne more prebaviti in izločiti, vsled česar nastaja otekanje telesa. Bolezen je ob teh razmerah jako težko zdraviti, ker treba zanj dobro hrane in miru.

Napačno mnenje. Odkar so veljavna nova določila za oprostčanje črnovojnikov od črnovojniške službe, se je udomačilo splošno mnenje, da je sedaj lažje doseči oprostitev od črnovojniške službe kot preje. To mnenje je napačno. Namen revizije oprostencev je, znižati število oprostencev, potemtakem znižati tudi število novih prošenj. Oblastim je naročeno, pri oprostčanju porabljati najstrožjo mero in vplivati na stranke, da ne vlagajo neutemeljenih prošenj. Povdarja se znova, da prošnje, ki se tičejo zgolj privatnih interesov, ne pridejo v poštev.

Bivališče ruskega carja v prognanstvu. „Petit Parisien“ opisuje sedanje bivališče carske družine v Sibiriji in ta slika novega sedeža carske družine ni potemtakem nič kaj vesela. Predstavimo si, piše list, grmado nepravilno razstresenih lesenih barak, tupačam kakšna enonadstropna hiša iz nežgane opeke, pobeljena z apnom, potem prostrano prazno plan, vrtove, nato nekaj krompirjevega polja in potem zopet lesene barake. To vse se razprostira na planjavi nekaj kilometrov. Neskončno dolge ulice so pogreznjene v pretresljivo žalost, nikjer nobene prodajalnice, nikjer nobenega izložbnega okna, nikjer nobene stvari, ki bi mogla očiti zmotiti. Promet celega mesta je v majhnem bazarju, čigar prodajalnice in stanice so siromašnejše, kakor v najbolj primitivnih evropskih vaseh. Povsod leži zaspan mir. V tej sibirski pokrajini ni v krogu 1000 km najti niti enega kamna, zato rabijo za vse reči samo les. Ulice so tlakovane z debelimi deskami, po katerih tečejo vozovi tiho brez ropota. Sredi vse te žalostne revščine stoji velika nerodna zgradba iz opeke — vojašnica — in ta je sedež carjev. Ko je bivši car stopil notri, se mu je gotovo zbudil spomin izza mladih dni. Kot 27 letni carjevič se je mudil dve noči v tem poslopju na potu na Japonsko. Sobe so tesne, oprava je preprosta in enotna. Na vrtu, ki je bil v oficijelnem poročilu tako veličasten, je samo nekaj gostih grmičkov in jelk, med katerimi se vije nekaj malega stezic. Krasne cvetlice tu ne uspevajo, ker bi jih ostro podnebje uničilo. Temperature pod 40 stopinj pod ničlo tu niso redke, zima traja navadno devet mesecev. Le za nekoliko tednov se dviga toplota nad mrazovo črto, tako da naposled še meseca julija pod deskami na ulicah koščki ledu ležijo. Ali kar dela tukajšnje bivanje neznosno, ni neprijazno podnebje, temuč tolika ločenost od celega sveta, v kateri mora car sedaj živeti. Železnica je odtod oddaljena 250 km. Pozimi hodi pošta nepravilno, včasih je ni sploh po več dni. V tem mestu, izgubljenem v

potopljenem ozemlju gozdov, ne pride k prebivalcem glas iz našega sveta. Tu je tako, kakor bi bil človek za vsekdar obdan z neprestopnimi zidovi. Tu bo torej živel od zdaj naprej. — Zares žalostna usoda nekdanjega mogočnega carja!

Štedite s tobakom, koder lahko! Trafike imajo komaj pol dneva v tednu nekaj zaloge tobaka. Kdor ima takrat posebno srečo in zadostno mero potrpljenja in pazljivosti, da ne pride prezgodaj ali pa prepozno, ali da vživa izredno protekcijo iz kakršnegakoli vzroka, si zamore nabaviti za denar končno par svalčic ali smodk. Danes jih kupi, jutri pa že študira, kje bi dobil druge. Zato se pojavljajo v javnosti in po časopisju vedno novi predlogi, kako naj bi se odpomoglo tobačni nezgodi. Seveda vse skupaj ne pomaga dosti. Prepovedali so kajenje mladini. Vidimo pa ravno nasprotno. Dečki kadé že od 10. leta naprej kar javno po cestah in ulicah, kaj še-le na skrivnem? Kako dobijo tobak ti šmrkovci? — Nasvetovalo se je, naj starši ne pošiljajo mladim vojakom tobaka na fronto; v nekaterih mestih so prepovedali kaditi v električnih vozovih, drugod so zopet zahtevali, naj se prepove kajenje na cestah itd., toda vse skupaj je bob v steno, tobaka ni in ga ni! — Pojdite pa v mestih mimo kavarn in pogledajte skozi okno! Sede vam v njih dame in si prižigajo v brezdelju cigareto za cigareto. Te žalostne pojave tudi ravno tako vidimo že po deželi v gostilnah, v privatnih hišah, clo v javnih prostorih, ko kadé ženske kakor Turki! Medtem, ko ubogi vojak na fronti, ki brez pomisleka žrtvuje svoje življenje za domovino, pogreša svojega edinega razvedrila — tobaka, medtem, ko mora uboga delavska žena čakati cele ure pred trafikami, da dobi nekaj svalčic za svojega moža v fronti, jih mnogi na lahkoten način preskrbljene nosijo polne žepe svojim damam na razpolago. Dasi je dandanes skoro ves svet za žensko enakopravnost, vendar tudi večinoma najhujši kadilec ne morejo umeti, da se ravno fine ženske morajo zasmrajati s tobakovim duhom. Gotovo pa je, da je malo fino, ako dama po tobaku smrdi. Gorje, ako pride moda, da bi ženske celo „čikale“. Zato bi bilo gotovo najpametnejše, ako se ženskam kajenje sploh prepove, kar je tudi z zdravstvenega ozira utemeljeno, kajti gotovo je, da kajenje zlasti materam škoduje, — ako že ne upoštevamo žepov mož.

Ljubezen zvesta do smrti. Franc Rosner je bil vbog delavec. Zaljubljen se je kot 25 letni mladenič v neko krasno, veliko-oko Ano Renner, katera ga je enako s pristrčno ljubeznijo častila. Toda njuni poroki so se vedno stavila nepremagljiva nasprotja: pomanjkanje denarja, pomanjkanje pripravnega stanovanja in bogve kaj še vse. Končno je moral Franc v vojsko, iz katere je prišel kot pohabljenec brez desne roke nazaj. Vkljub temu je ostala Ana svojemu zaročencu zvesta in je odklonila vse druge snubače. Pred kratkim je Franc obolev za pljučnico, ki je bila neozdravljiva. Tedaj se je poročil na mrtvaški postelji z ljubo Ano. Dva dni po poroki je umrl, ko je bil že 100 let star. Za njim žaluje 93 letna vdova.

Pred poroko izginil. V Kapfenbergu stanujoča Terezija Egger se je spoznala meseca julija v Leobnu s starejšim gospodom odličnega nastopa. Povedal je, da je 53 let star, da se imenuje Anton Kostanjevic, da je pristojen v Maribor in da je upokojen kot mornariški podčastnik in da ima premoženja 140.000 kron, katero pa ima naloženo v neki curiški banki. Deklica je vsemu temu verjela in je stopila z njim v skupno gospodinjstvo. Oba sta najela v Donavicu stanovanje in sta sklenila, se kmalu poročiti. Ženin je izjavil, da bo dvignil v Curihu 70.000 kron. Od tega bo kupil za 50.000 kron posestvo, z ostanom pa bosta brezskrbno živela. Marsikaj

je vedel povedati o svojih junaštvih v vojski; nosil je dve hrabrostni svetinji in več drugih znamenj. V hiši so se vršile velike priprave in poroka naj bi se vršila. Gostje so prihajali, ženin se je pa dopoldne z nekim izgovorom odstranil. Prišel pa ni nič več in odnesel je še 400 kron, ki jih je dobil od neveste. Ta prevejanec je oblečen v črno obleko, je velike postave in ima majhne, črne brke.

„Slovenska Matica“. Najhujši udarec za našo kulturo med vojsko je bil gotovo razpust „Slovenske Matice“. Zdaj, ko ministrstvo razpusta ni potrdilo in je pričela „Slovenska Matica“ spet redno poslovati, ni gotovo nikogar med nami, ki bi ne bil tega pravičnega dejstva od srca vesel. Vsak zaveden Slovenec pa naj da svoji radosti duška s tem, da stopi v krog Matičarjev. „Matica“ ima trojno vrsto članov: Prvič častne, drugič letne in tretjič ustanovne dosmrtnne. Častne si voli sama, letni si dobe svojo pravico s tem, da plačajo vsako leto 4 K članarine, ustanovniki izroče enkrat za vselej 100 kron, ki jih morejo plačati tudi v obrokih in sicer največ v petih po 20 K. Vsi člani prejema redne letne publikacije. „Matica“ je vsled razpusta mnogo trpela. Tri leta so izostala njena izdanja, to je prilično osemnajst knjig, posebno prizadeto pa je njeno premoženje. Zato je tem večja kulturna potreba, da pristopi k „Matici“ vsak, kdor količ kaj more. Pred koncem tekočega leta izidejo publikacije za 1914. leto. Knjižni dar bo vsled nastalih razmer manjši kakor prejšnja leta. Izideta namreč dve knjigi pripovedne vsebine in sicer: E. Kristana „Pertinčarjevo pomlajenje“ in Zofke Kvedrove „Njeno življenje“. Obe deli sta že dotiskani. Naročniki zemljevida bi bili zaželeni zemljevid že prejeli, da bi ne bilo svetovne vojske. Pred razpustom „Slovenske Matice“ je bila opravljena že druga korektura in vrnjena vojaškemu geografskemu zavodu na Dunaju, kjer zemljevid izdelujejo. Opraviti bi bilo treba le še eno korekturo in zemljevid bi bil zagledal beli dan. Takoj izpočetka razpusta pa je kurator zemljevidno delo ustavil. Ko je počela skoro po treh letih „Matica“ spet poslovati, se je obrnila brž na vojaški geografski zavod s prošnjo, naj ji pojasni stanje zemljevida. Izvedela je, da je bilo zemljevidno delo ustavljeno, da so plošče shranjene in da pred koncem vojske ni mogoče nadaljevati dela. Nato je naročila, naj hranijo plošče na njene stroške dalje. Ali izda „Matica“ kaj za 1917. leto, ali prične z rednim izdajanjem še-le l. 1918, vse to je še negotovo. Osigurati moramo za enkrat pred vsem njeno denarno stanje. Zato pa je treba mnogo članarine. Naj torej vsak, ki še ni član „Slovenske Matice“, pošlje letnino ali — če mu je mogoče — ustanovnino. Naj se zaveda, da ne stori s tem ničesar drugega, kakor svojo slovensko kulturno dolžnost. V vseh zadevah, ki se tičejo „Matice“, naj se obrne vsak naravnost na „Slovensko Matico“ v Ljubljani. Kdor bi se rad osebno zglasil v „Matični“ pisarni, mu naznanjamo, da posluje tajništvo začasno ob delavnikih od 2. do 4. ure popoldne v društveni pisarni na Kongresnem trgu št. 7.

Razvedrilo.

Dobro sredstvo. A: „Kako to, da ti brusiš tolikokrat žago v sobi, ko vendar to delo grozno cvili?“ — B: „To pa zato, ker me žena vedno zmirja. Ko pa začnem s pilo drgniti po žagi, zbeži kot zajc!“

Kaj je zakonski stan? — Je vrt, na katerem predstavljajo koprive vrtnice; je orehovo drevo, na katerem rastejo bridkosti; je peč, v kateri se z bičem kuri; je bolnica za vladoželjo in ljubosumnost; je nebesni obok, na katerem ni videti zvezde; je spreved, koder gre križ spredaj in zadej; je hišna kapelica polna križev itd.

Mož na dopustu. Žena: „Čas je, da že nehate z vojsko!“ — Mož: „Kedar bodete ti in druge žene hoteli!“

Srečna družina. Neka menežarija je imela nad vhodom napis: „Tukaj je videti najsrečnejšo družino celega sveta skupaj živeti v prelepi slogi, brez vezi in brez zakonov: leva, tigra, volka in ovco.“ — S svojo zakonsko usodo nezadovoljen mož vpraša posestnika menežarije: „Kako dolgo pa že živite te živali skupaj?“ — „Že nad tri mesece“, odgovori zaupno posestnik menežarije, „pač pa se mora ovca večkrat nadomestiti!“ — Mož je odšel zamišljen domov...

Doti. Ženin očetu neveste: „Kaj dela Anica, ker jo tako malokdaj najdem v sobi?“ — Oče: „Balo si pripravlja.“ — Ženin: „Kako to, saj se mi zdi, da sem jo ravnokar videl v svinjaku?“ — Oče: „Da, da! Najlepšega prešiča dobi za svojo doto; za to pa more že sedaj pridno skrbeti za njega!“

Loterijske številke.

Trst, 19. septembra 64 76 7 55 87

Naznanilo.

Podpisani vljudno naznanjam slavemu občinstvu, da bom moral od **1. oktobra** dalje gostilno zapirati ob pol 9. uri zvečer zaradi pomanjkanja petroleja. Ravno tako se ne bodo nadalje sobe za prenočišča razsvetljevale.

Splošnovanjem

Jože Matko

hotel Koklič, Novo mesto.

Po deset tednov stare, plemene **svinjice in tri mrjaščke** Hösch-ove pasme, ima na prodaj kmetijska šola na Grmu pri Rudolfovem.

Dobra, popolnoma zanesljiva kuharica

ktera bi imela veselje oskrbovati tudi malo gospodinjstvo, se sprejme v malo grajščino na deželi na Dolenjskem. — Kje, pove upravnistvo „Dol. Novic“.

Francoščino

poučuje posamno in v skupinah začetnike in take, ki so v francoščini vže napredovali, po priznanem načinu državno preizkušena učiteljica, počenši s 1. oktobrom.

Prijave se sprejema v hiši št. 64 na Glavnem trgu v Rudolfovem. 1. oktobra od 3. do 7. ure popoldne.

Hilda pl. Zhuber.

Več zanesljivih gozdnih delavcev najraje goriških beguncev, za napravo drv, sprejme takoj v trajno delo

FRANC JAKŠE v Novem mestu.

Kupi se dobro ohranjeno žensko kolo

Ponudbe upravnistvu Dol. Novic. 69-0-2

Kostanjev les

od enega metra dolgosti, 10 cm debelosti naprej, klan ali v deblih, vsake debelosti, kupi po najvišji ceni trvdka: **J. POGAČNIK** Ljubljana, Marije Terezije cesta 18.

Tisk J. Krajec nasl.